

"Talleyrand face so impenetrable that absolutely cannot understand it. Lannes and Murat joked that if he talks to you, but this time someone gives him a kick back, his face you do not define it." Sam Talleyrand also left a lot of conceptual ideas, which were winged expressions such as: "In politics there are no convictions, but only circumstances", "Politics it's just a way to shake people so that skillfully it then use for their needs" and so on.

Sources

1. Ціватий В. Г. Інституціональна історія міжнародних відносин і дипломатично-протокольних практик Європи раннього Модерного часу: суспільно-історичне значення Віденського конгресу (1814-1815 рр.) («Європейський концерт») / В. Г. Ціватий // Травневі студії: історія, міжнародні відносини: збірник наукових статей / за ред. Ю. Т. Темірова. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. – Випуск VII. – С. 104-108.
2. Lawday David. Talleyrand: Le maître de Napoléon. / D. Lawday. – Paris: Albin Michel (Éditions), 2015. – 360 p.
3. Tulard Jean. Talleyrand. De la douceur de vivre à la légende noire / J. Tulard. – Paris: SPM, 2021. – 149 p.
4. Harris Robin. Talleyrand: Betrayal and Saviour of France/ R. Harris. – Lume Books, 2018. – 330 p.
5. Ціватий В. Г. Інституціоналізація європейського політико-дипломатичного простору доби раннього нового часу: від миру в Като-Камбресі (1559 р.) до Віденського конгресу (1814-1815 рр.) / В. Г. Ціватий // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. – Вип. 2. – Ч. 4. – С. 96-103.
6. Webster C. K. The Congress of Vienna. 1814-1815 / C. K. Webster. – New York: Barnes and Noble, 1963. – 213 p.
7. Lentz Thierry. Le congrès de Vienne. Une refondation de l'Europe, 1814-1815 / T. Lentz. – Paris: Perrin, 2013. – 400 p.
8. Jarrett Mark. The Congress of Vienna and its Legacy. War and Great Power Diplomacy After Napoleon / M. Jarrett. – London–New York: I.B. Tauris, 2013. – 522 p.
9. Livet G. L'équilibre européen de la fin du XVe à la fin du XVIII e siècle / G. Livet. – Paris: PUF, 1976. – 231 p.
10. Ціватий В. Г. Теоретико-методологічне підґрунтя інституціоналізації та інституціональної теорії дипломатії доби раннього Нового часу (XVI-XVIII ст.): історичний аспект / В. Г. Ціватий // Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 25-26 вересня 2015 року). – Львів, 2015. – С. 101-104.
11. Castellot André Perrin. Talleyrand / A. P. Castellot. – Paris, 1997. – 306 p.
12. Талейран Шарль Морис, де. Мемуари / Ш. М. Талейран. – М., 1959. – 440 с.
13. Ziesenis Ch. J. Le congrès de Vienn et l'Europe des prince / Ch. J. Ziesenis. – Paris, 1984. – 366 p.
14. Duff Cooper. Talleyrand. Un seul maître: la France / C. Duff. – Alvik Editions, 2002. – 296 p.
15. Barbiche V. Les institutions de la monarchie française à l'époque moderne. XVI-e – XVIII-e siècle / Bernard Barbiche. – Paris: Presses Universitaires de France, 2012. – 369 p.
16. Black J. A History of Diplomacy / Jeremy Black. – Reaktion Books, 2010. – 312 p.
17. Mowat Robert Balmain. A History of European Diplomacy (1451-1789) / R. B. Mowat. – London: Hamden–Connecticut, 1971. – 311 p.
18. Ціватий В. Г. Дипломатичні битви на європейській шахівниці доби раннього Нового часу (XVI-XVIII ст.) і Віденський конгрес (1814-1815 рр.): інституціональний фінал / В. Г. Ціватий // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – Вип. 44. – Т. 2. – С. 43-49.
19. Dwyer Philip G. Talleyrand / Philip G. Dwyer. – Longman, 2002. – 247 p.
20. Waresquiel Emmanuel, de. Talleyrand, le prince immobile / Emmanuel de Waresquiel. – Paris: Fayard, 2017. – 801 p.
21. Аношина Н. Ю. Головний акт Віденського конгресу 1815 року як основа міжнародного правопорядку XIX – початку XX століття: монографія / Н. Ю. Аношина / ред.: А. І. Дмитрієв. – Одеса: Фенікс, 2011. – 190 с. – (Серія «Міжнародне право»).

Гапотій Віктор Дмитрович

Кандидат юридичних наук, доцент

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

Стаття присвячена формам прояву естетичної культури юриста. Серед форм прояву естетичної культури юриста виділяється культура спілкування з колегами та із зацікавленими в справі особами. Ключові слова: юрист, внутрішня культура юриста, професійна діяльність юриста, службовий етикет юриста.

Актуальність. Формами прояву естетичної культури юриста є елементи зовнішньої сторони його естетичної культури (манери поведінки, зовнішній вигляд, правові символи та ін.), що обумовлені внутрішнім, моральним змістом і естетичним смаком юриста як особи і мають на неї зворотний вплив.

Аналіз досліджень проблеми. У вітчизняній і зарубіжній юридичній літературі проблема естетичної культури юриста розглядається в працях учених – В. Горського, В. Горшеньова, М. Ібрагімова, М. Коваля, В. Куліченко, В. Лозового, І. Любінського, В. Мазепи, А. Романової, С. Сливки, Б. Чичеріна та інших. Дослідження науковців мають схожі погляди на трактування дефініції «естетична культура юриста» та її складових елементів, проте нам хотілося б звернути увагу саме на такий елемент естетичної культури юриста, як культура мовлення.

Мета дослідження: проаналізувати культуру поведінки юриста в свої професійній діяльності, як елементу естетичної культури юриста.

Виклад основного матеріалу. Внутрішня культура юриста виявляється в таких основних її зовнішніх формах:

- манерах поведінки;
- культурі промови;
- культурі зовнішнього вигляду;
- культурі організації робочого місця;
- культурі підготовки юридичних документів [1].

У професійній діяльності юриста істотне значення має манера поведінки як форма прояву його професійної культури. Манера поведінки пов'язана з його психофізіологічними особливостями і є невербальним (не словесним) засобом спілкування: мовна (голос, його тембр, інтонація); рухова (міміка, жести, рухитіла); слухова (вміння слухати і чути); зорова (погляд) [3].

Будь-яка людина, прийшовши на прийом до юриста, намагається психологічно оцінити свого співрозмовника. Від цього залежить, як правило, його поведінка і бажання допомогти в ході розгляду справи. Манера поведінки як форма прояву естетичної культури сприяє встановленню психологічного контакту між учасниками процесу.

В процесі розгляду юридичної справи важливо виявити і мати на увазі риси характеру клієнта, його смаки і схильності, почуття і наміри, домінуючий стан психіки за манерою поведінки (міміка, жести і рухи). Завдяки цьому юрист одержує можливість своєчасно уявити загальну об'єктивну картину про конкретну особу, її можливі дії, рішення та вибрати відповідну тактику і стратегію у взаємовідносинах. При цьому потрібно враховувати, що манера поведінки самого юриста знаходяться під постійною увагою оточуючих.

Завдяки міміці можна з'ясувати багато що, тому юристу, якщо є можливість, краще знаходитися в прямому контакті із зацікавленими в справі особами. Мова жестів і тілесних рухів також несе певну інформацію для спостережливої людини. На міжособистісне спілкування впливає зацікавленість, що виявляється в жестах юриста.

Голос – це така ж характерна риса людини, як і відбитки пальців. Люди, як правило, прагнуть передати свої думки без врахування засобу їх викладу, не замислюючись про його значення для сприйняття оточуючими. Говорити можна голосно або тихо, гнівно або люб'язно, заспокоїливо або подразливо. Завдяки інтонації, тембру голосу можна багато чого дізнатися про ставлення людини. Нерідко манера розмови робить на співрозмовника таке ж враження і вплив, як і розумні, ділові вчинки. Тому голос варто відносити до первинних проявів людської природи.

Швидкість промови відповідає темпераменту людини, її важко штучно змінювати, у кращому випадку лише на короткий час. Різкий темп промови типовий для легко збудливих, невпевнених у собі або недостатньо врівноважених людей (у юристів непевність у собі частіше за все може бути викликана недостатньою кваліфікацією і відсутністю досвіду).

Для попередження непотрібного темпу промови юристу можна поради попередньо проробити зміст і форму майбутньої бесіди (допиту), з'ясувати відомості, що стосуються особи співрозмовника і т. ін. Зрозуміло, що специфіка юридичної діяльності не дозволяє враховувати всі нюанси майбутньої бесіди. Тому юристу, поряд із ретельною підготовкою, варто передбачити і можливість імпровізації.

Ясний виклад (словом тісно, думкам просторо) – от кредо, яким повинен керуватися юрист у своїй розмові. Його наявність є показником культури промови. Думка, яка викладена чітко і логічно, є прикрасою розуму. Вправність і доречність сказаного має іноді вирішальне значення для розуміння суті справи. Доброзичливість надає розмові солідність і компетентність. Варто обережно виявляти дотепність, яка б жвава вона не була, тому що людина, перебуваючи в залежному становищі від юриста, не завжди його оцінить позитивно, тим більш що не всі люди здатні правильно сприймати дотепність, не говорячи вже про жарт.

Тон і манера розмови мають майже таке ж значення, як і її зміст. Варто звертатися на «ви», уникати занадто різкого тону в судженнях, тому що така манера говорити не сприяє позитивному вирішенню справи. Бажано, щоб промова юриста складалася з простих речень. У цьому випадку свідок, підозрюваний та інші учасники справи зможуть краще зрозуміти зміст сказаного, у тому числі і юридичні терміни. Нерідко правильну промову псують жаргонізми, і слова-паразити, а також приказки, прислів'я, приповідки, уживані не до місця і неодноразово. Варто бути обережним із включенням у промову іноземних слів і виразів – їх значення може бути невідомим колезі або клієнту. Так, у процесі допиту слідчий повинен намагатися переконати, що він домагається не визнання, а правди або фактів, що сталися. Йому доцільно уникати вживання таких слів, як «вбивати», «красти», «згвалтувати» або «признаватися». З психологічної і естетичної точок зору набагато корисніше використовувати помірну термінологію («вистрілити», «взяти», «мати секс» або «сказати правду»).

Ніколи не слід захищати свої переконання образливим тоном або підвищенням голосу, як би вони не були обгрунтовані. У житті й у юридичній практиці виникають ситуації, коли потрібно бути твердим, але навіть у таких випадках помірний тон промови і доброзичливе ставлення до супротивника обов'язкові для юриста-професіонала. Сила доводу не в силі голосу, а у силі доказів. Промова повинна бути виразною, лаконічною, плавною, ритмічною, чіткою, зігрітою почуттям. Прикрашає промову образність: яскраві порівняння, метафори, афоризми, але їх вживання повинне бути до місця.

Важливо добре продумати, що і як слід сказати. Необхідно вміти сказати все, що необхідно, і не більше ніж необхідно. Для юриста-практика характерним повинне бути вміння вислухати співрозмовника, з

яким би ступенем важливості не була його проблема. Результати неухважного ставлення до слів співрозмовника: 1) особиста образа для того, хто говорить, що згодом може позначитися негативно на ділі; 2) упущені деталі розмови, які іноді дозволяють швидше прийти до правильного рішення, ніж далекі від істини висновки, що зроблені з двох-трьох важливих подій. Вміння юриста (слідчого, адвоката та ін.) уважно вислухати вільну розповідь сприяє отриманню повної і достовірної інформації в ході бесіди з клієнтом.

Не можна удавати, що уважно слухаєш співрозмовника. Як би не прикидався юрист, відсутність інтересу або нудьга неминуче проявляється на обличчі або в жестах. Прикидання в екстремальних умовах сприймається образливо. Неприпустимо, наприклад, під час розмови займатися малюванням на папері або вживати їжу.

Під час бесіди необхідно повернутися обличчям до того, хто говорить і постійно підтримувати з ним візуальний контакт. Важливо враховувати вимоги, що стосуються того, як дивитися на співрозмовника. Слід пам'ятати, що наполегливий погляд часто викликає у людей почуття протесту, розглядається як вторгнення в сферу їх особистих переживань. Пильний погляд іноді сприймається як ознака ворожості. Важливо, щоб погляд юриста свідчив про його зацікавленість проблемою людини, яка прийшла до нього з надією отримати правову допомогу. Неприпустимо дивитися «крізь» очі співрозмовника в нескінченність. Природно, що такий погляд буде розцінене як неухважність, зневажливе ставлення, як підкреслену неповагу.

Психологічне значення мають рівні, на яких знаходяться погляди юриста і співрозмовника. Погляд знизу, особливо при схиленій голові і напруженості, говорить про покірність, послужливість. Погляд зверху вниз при відкинутій назад голові означає зарозумілість, почуття переваги, презирство. Погляди повинні бути на одному рівні.

Висновки. Відповідність манер, зовнішнього вигляду, промови, жестів, міміки, пози, постаті, тону юриста в конкретній специфіці спілкування відіграють найважливішу роль у юридичній практиці. Іншими словами, вони є основою службового етикету юриста.

Джерела

1. Гапотій В. Д., Мінкова О. Г. Юридична деонтологія: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т. В., 2018. 146 с.
2. Савайда О. І., Гринь Л. М., Скрипець Р. І. Природно-правові аспекти естетичної культури юриста. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2015. № 827. С.200-205.
3. Сливка С. С. Юридична деонтологія: підручник. К.: Атіка, 2006. 296 с.
4. Романова А. С. Естетико-правова природа юриста: монографія. Львів: ПАІС, 2009. 196 с.

Філімонов Владислав Олександрович

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Науковий керівник: Бублик Надія Сергіївна, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

ЗМАГАЛЬНІСТЬ СТОРІН В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У даній роботі розглянуто питання змагальності сторін у кримінальному процесі. Ключові слова: кримінальний процес, змагальність, дослідження, принципи кримінального процесу.

Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) заклало підвалини для подальшого проведення в Україні судово-правової реформи, реалізації принципів положень, притаманних правовій державі. Одним із ключових завдань реформи, яке було вирішено імплементацією положень КПК до законодавства України, є забезпечення засади змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості. Однак, наразі немає уніфікованого підходу до тлумачення сутності і визначення поняття цього принципу серед науковців.

В основі сучасної правової держави стоять захист прав і законних інтересів особи, тому головним обов'язком України, є забезпечення прав і свобод людини [1]. Аналіз вітчизняного законодавства надає підстави для висновку: сьогодні в Україні формується публічно-змагальний кримінальний процес, основи якого поступово закріплюються на законодавчому рівні, зокрема у КПК.

Кримінальний процесуальний кодекс України вперше закріпив в окремій главі засади кримінального провадження. Така позиція законодавця показує, наскільки великого значення він надає фундаментальним положенням кримінального процесу.

В. М. Тертишник під принципами кримінального процесу розуміє найзагальніші положення, правила поведінки, головні ідеї, начала, що визначають сутність і зміст діяльності суб'єктів процесу, процесуальну форму здійснення правосуддя, створюють систему гарантій установлення істини, захисту прав і свобод людини та забезпечення справедливості правосуддя, та які отримали закріплення в законі, звернені своїми правовими вимогами до всіх учасників процесу, мають загальнообов'язковий характер, забезпечуються